

نمایش در کوچه و بازار

نوشته فرانسواز گروند

این فرصت از طریق یک کاخ یا یک وزارتخانه فراهم می‌شود و ماشین نمایش بی‌درنگ به راه می‌افتد. زندگی شهری به تناسب پاسخ مردم شکل می‌گیرد. و تنظیم روابط قدرت متناسب با سرعت و کارایی آن پاسخ است.

«حاکم» می‌کوشد تا بدین ترتیب هم علاقه مردم را جلب کند و هم فصل تازه‌ای بر تاریخ بیفزاید. هدف شهروندان غالباً این است که با پرداختن به یک بازی مثل بازسازی یک حرکت یا صدا یا نور اوقتی که نمایش در شب جسران می‌یابد، به خلق چیزی بپردازند. تلاشی که برای خلق صحنه می‌شود معمولاً جمعی است اما غالباً از در کنار هم قسار گرفتن ابتکارهای فردی حاصل می‌شود.

کامیابی و زیارت

در گذشته رم شهر نمایشهای باشکوهی بود که در آنها معماران، صحنه‌پردازان، خیاطان و اسلحه‌سازان اثرات

چرا مردم به خیابانها می‌ریزند؟ دلایل این کار بسیار است. از خشم گرفته تا ترس. بی‌آنکه فرصتهای فراوان جشنهای مذهبی و غیرمذهبی را فراموش کنیم. غالباً قدرت حاکم منشأ جشن است و از مردم می‌خواهد تا به خیابانها برسند. این کار همیشه یک منشأ سیاسی دارد؛ شیوهٔ ملامی است برای تشویق احساسات در عین حال که آن را کنترل نیز می‌کنند. این نوع جشن امکان می‌دهد تا حدود رابطهٔ بین دولت و مردم را بسنجیم.

چنین جشنهایی چگونه سازمان می‌یابد؟ نمایندهٔ دولت به این اکتفا می‌کند که دستوری بدهد که هدف آن میدان دامن به تخیل مردم و تشویق آنان به ایجاد فضای شهری است. این اقدام مثبت است. مردم یاد می‌گیرند که برای مدتی محدود این فضا را از آن خود کنند. دولت این تمایل را به مردم می‌دهد که دست به تخطف بزنند و چه کسی در برابر چنین تمایلی مقاومت می‌کند؟

پادشاه راجا رام سینگ با پرسش در مراسم دعای دسته جمعی. نقاشی هنری (حدود سال ۱۸۵۰).

سعی و بصری ممکن را پیش بینی می کردند تا عرق میلی را به حرکت در آورند و تماشاگران را به ستایش پیروزمندان تحقیر یا ترحم شکست خوردگان وادارند. نمایشهای خیابانی چندان اهمیت یافتند که ستونها و طاقهای یادبود آنها را از سنگ ساختند.

ایتالیای عصر رنسانس برای خدایان ناتور سیرهای باشکوه ابداع کرد. در فلورانس دستگاههای مکانیکی متحرک، استخرهای آکنده از آب عطر آگین، سختههای عظیم که خوانندگان نخستین اپراها روشان می ایستادند، پیستهای رقص که مردان پردهای خود حمل می کردند، منجنیقیهای چوبی دقیق که آذمهای پرده را پر تپ می کردند، مجموعاً کاروانی خارق العاده تشکیل می دادند که با صدای ترومپتهای تفره ای شهر را از می نوریدند. صدها بازیگر آرایش شده که شاخه های مو یا پر بر سر خود نصب می کردند و لباسهای قیمتی بر تن داشتند همراه کاروان به راه می افتادند و گهگاه می ایستادند تا شعری بخوانند یا آواز سر دهند.

پتارس، شهر مذهبی شمال هند، از چند قرن پیش تاکنون هر سال جشن بزرگ هندی راملیله را باز می آفریند. هر سال میلیونها تماشاچی زائر، بدانجامی شتابند تا در طی پنج شب پیاپی شاهد مبارزه تیکی با بدی باشند. بازیگر و تماشاگر در صحنه ای که بیش از یک کیلومتر طول دارد، در هم می آمیزند. بناهای بلند متحرک به مردم، که متن نمایش و موسیقی آن را از حفظ هستند، امکان می دهند تا لحظه به لحظه نمایش را زندگی کنند. ازدحام جمعیت، گردوغبار و همهمه و هیاهوی مردم در واقع هسنگ نوعی سرکت بسایی هستند. جمعیت برستی خود را در حضور خدایان خویش احساس کرده و با آنان دو نمایش شرکت می کند. و در بامداد روز ششم آنجا را ترک می کند با این اعتقاد که چیزی کسب کرده است. احتمالاً در قرنها ۱۶ و ۱۷ که سواران فرقه مسیحی مالتی در جزیره مالت به دستور رئیس خود به خیابانها می ریختند تارزهای نظامی و در عین حال مقدس و موزیکال و آکنده از زرق و برق ارائه دهند، همین رسم وجود داشته است. خود سواران نقشش بازیگر - خواننده را کم نمی شمردند و در برخی از نقاط که به همین منظور ساخته شده بود، اپرا بازی می کردند. بدینسان بخشی از دستگاه حکومت هر سال یک بار به تمرین ناتور خیابانی می پرداخت. پایستی قدرت خود را نشان می دادند تا به ابعان مردم قوت بخشند.

جشن پا نمایش

امروزه اتفاق می افتد که شهرها برای انجام نمایش در خارج، جای دولتها را می گیرند. شهردار با دادن پول و این اجازه که یک رویداد ارتباط آفرین تحقق یابد، استقلال عمل و قدرت خود را ثابت می کند.

حتی امروزه هم کارناوال ریودو ژانیرو تحت حمایت مالی مقامات شهر با وزارت جهانگردی برزیل برپا می شود. بناهای دانشی به آنها این امکان را می دهند تا با یک پلیت

ورودی جایگاهها را از جهانگردان اروپایی و آمریکایی پر کنند و اینان در طی ساعتها به نظاره هزاران رقصنده با لباسهای پولکدار، که در مسابقه مدارس سامبیا شرکت می کنند، می تیشند. هر چند که همزمان با آن کارناوالهای خودجوش در محله های فقیرنشین به راه می افتد، اما نمایش رسمی دسبار در مسعودیت شده است. اولاً دیگر رایگان نیست و ثانیاً حاصل یک مسابقه است. در اوایل قرن حاضر طبقات مرفه بودند که با لباسهای رنگارنگ در خیابانها نمایش می دادند تا هر سال قدرت خود را به مردم نشان دهند. اما امروزه فقیرترین طبقات هستند که برای مدتی کوتاه در رده بازیگران جای می گیرند.

در لاپاز، که بزرگترین شهر بولیوی است، فیستادل گران پودر (جشن قدرت متعال) در ۱۹۸۵ ابداع شد. ساکنان سرخپوست محله های فقیر و جنوب شهر از سالها پیش قدرتی اعجاز آور برای مسیح - یعنی قدرت متعال - یک کلیسای کوچک قائل بودند. راه انداختن دسته که در چهل سال پیش بسیار محقر بود، در طی ده سال اخیر به صورت

مراسم تدفین قوم دوگون در مالی.

یک جشن سازمان یافته در آمده است که تمامی شهر را در بر می گیرد و در شمال، در محله های شیک پابان می پذیرد. کسبه مقلس که با تردهای ایمنی جهت داده می شود و دوربتهای تلویزیون فیلم آن را تهیه می کنند و در دو سوی مسیر آن جایگاههای سرویسده اختصاصی برای مهمانان رسمی تعبیه شده است، و سابقاً سرخپوستان آبره و با نقابها و ششم و کرک خاص خود در آن می رقصیدند. امروزه به صورت جشنی عام در آمده است که گروههای فولکلوریک سراسر کشور در آن شرکت می کنند.

در سرمنشأ این رژه که هیچ تماشاگری دیگر نمی تواند در آن شرکت کند، یک آیین فوق العاده نیرومند، برای دفع اجنه با اوارد، وجود داشته است. به این ترتیب که مردی که لباس بر تن و نقاب برچهره داشت با رقصی که گاه به سرگ می انجامید طایفه خود را می بست. اینکه امروز هم همان نقابها، خیلی زیباتر و اساس بسرانگیزتر، در رقص شرکت دارند در برای تجدید خاطره های پر رنگ و نگار گذشته

صحنه یک طنز سیاسی در نگوئن از فشارهایی که بر آری دندگان وارد می شود صحنه در فضای آزاد به وسیله تئاتر جاگران برگزار می گردد

مسالمت آمیز می نگریست.

تئاتر نان و عروسک در ۱۹۷۵ در جریان نمایشی علیه مراسم دویستمین سال تأسیس دولت آمریکا بار دیگر ظاهر شد. در این نمایش بازیگران نقابدار و عروسکهای خیمه شب بازی که گاه پنج متر ارتفاع دارند شرکت داده می شدند

دو دهلی الوکه روی هندو یا تئاتر جاگران به راه مشابهی می رود. او با یک گروه بیست نفری که همه موسیقیدان و اهل لال بازی هستند به صحنه های دهلی و شهرهای دیگر هند می رود و در کنار یک چشمه، یک زمین مخروطی، یک راه آهن متروک مردم و مخصوصاً زنان کودکان را به تماشا فرامی بخواند. بازیگران او که صورتشان با گسرم غلیظ سفید شده و چین و شکن صورتشان مشخص تر گردیده است، از دور به دلقکهای می مانند. آنان با لال بازی، اکروباسی، حرکات ساده و پیش پا افتاده از پیدائتیهای اجتماعی زندگی روزانه انتقاد می کنند. در برخی از نمایشها که کوتاه هستند و فی المجلس ساخته می شوند تا مردم رایج شرکت در نمایش تشویق کنند، توصیه های غذایی و بهداشتی - مثل مصرف اسفنج (که در هند خیلی ارزان است) و جوشاندن آب قبل از نوشیدن - داده می شود. همه این پیامها از طریق مسخره بازی و خنده بیان می شوند. این تئاتر هیچ نشانی از آندروزگویی ندارد.

این ابتکارهای خصوصی و این کوششهای متزوی، برای ارزش دادن به فضای عمومی، نه تنها در خود آن کشورها بلکه در کشورهای یگانه هم موفق بوده اند. از آنجا که کیفیت هنری و تأثیر اجتماعی این دو گروه قوی بوده است دولتها هم در راه توسعه و قدرت یافتن آنها مخالفت نشان نداده اند. اما چه بسیار کوششهای مشابه که در نقاط دیگر جهان به مانع برخورد و حتی در نطفه خفه شده اند!

است و نیز برای این است که به توریستها بهانه های برای عسکرداری از حالت های عجیب برهنه بر فهای ابدی داده شود.

از ۱۹۸۱ جشن موسیقی در فرانسه که هر سال در ۲۱ ژوئن برگزار می شود، به یک حادثه خیابانی اما در سطح ملی بدل شده است. در پاریس، سنگگوشها، خیابانها، پسله ها، کناره های رود سن و پارکها در آن روز به فضاهایی تبدیل می شوند که در آنها موسیقیدانان آسانور از فسولت زن تسا آوازخوان اپرا به ارائه هنر خود می پردازند. شهر به خود می بالد، این صحنه ها را می نگرد و از جشنهای خاص خود و حرکت های آفریننده خوش لذت می برد. رهگذران خوشیشتن را عاشق موسیقی و موسیقیدان احساس می کنند.

در این احوال، هر سال صحنه های نمایش خیابانی بیشتری در محبوبترین مناطق پایتخت برای نوازندگان حرفه ای و آوازخوانهایی که برای پول کار می کنند برپا می گردد. مردم برای تماشای این کسرت های رایگان در هوای آزاد سر از پامی شانند. البته فلرت نوازان گمنام هنوز از خیابانها و کوچه ها و حتی معمولاً از صحنه پایتخت یا شهرستانها فراتر نمی روند. اما به همان نسبت که این قضیه شناخته تر می شود علاقه عمومی کاهش می یابد و میل قلبی دیگر منتفی ایفا نمی کند.

این جشن، که در آغاز یک بسی نظمی خودجوش و کودکانه بود، به یک نمایش سازمان یافته از نظر زمانی و مکانی تبدیل شده است. یک برنامه ضبط و نسبت وقایع نمایش که از قبل تهیه می شود و برخی از امتیازها در آن منظور می گردد، جای خودجوشی و آزادی عمل را گرفته است. این اصرار برای نظم و ثبات، بر خلاف هدف اصلی و ابتدایی است که در آغاز قصد تشویق مردم را داشت برای خلافت بیشتر و بیان احساسات خوشی. در این میان خود «قدرت حاکم» هم البته، از راه وسایل ارتباط جمعی، سازندگان صحنه، توار و نگاههای هنری، غرور خود را باز می یابد.

فتح دوباره خیابان

در مقابل دولت، که سفارش دهنده نمایشهای خیابانی است، برخی ابتکار عملها نیز وجود دارند که برخلاف جریان عمل می کنند، مانند تئاتر نان و عروسک در آمریکا و تئاتر جاگران در هند.

در سال ۱۹۶۱، در اوج جنگ ویتنام، پتر شومان گروه خود را در خیابانهای نیویورک به راه انداخت. این اقدام ابتکاری در تاریخ تئاتر بین المللی نقطه عطفی شد و اثرات چشمگیر بر تاریخ کشور داشت. اسکلنها در قالب مخلوقات غول پیکر مسلح که نقاب ضد گاز بر صورت داشتند با صدای آژیر خطر یا ضربه های حزن آور در شلوغ ترین نقاط مانهاتان به راه افتادند. آنان علامتهای بزرگ رنگ را حمل می کردند و جنازه های کودکان ویتنامی را روی دست تکان می دادند. همه آمریکا، مبهوت به این تظاهرات خشن و در عین حال

فرانسواژ گروند
اعل فرانسه مدیر هنری دهانه توهگ
جهانه است که در ۱۹۸۲ در پاریس
تأسیس شده است. خاتم گردید
عزیزین از ۱۹۷۲ تا ۱۹۸۳ مدیر
فستیوال هنرهای سنتی در پاریس (فرانسه)
بوده است. نور جسنجوری
کشهای سنتی و عناصر موزیک،
رقص، تئاتر، آداب و هنرهای تجسمی
ملها به سراسر جهان سفر می کند و
ملاقات و کنشهای بسیار در باره تطایف
آداب شنی امروز نوشته است.